

Kisfaludy Sándor levele Jankovich Miklóshoz.

Jankovich Miklós a Nemzeti Színház megnyitására „Corona Polyglotta” címmel emlékkönyvet akart kiadni, melyben Magyarország nemzetiségei, köztük még az örmények és zsidók is saját nyelvükön írt üdvözlő versekben köszöntötték volna a pesti Thaliát. Ehhez a kiadványhoz kérte fel Kisfaludy Sándort közreműködésre. Az összegyűlt kézírati anyag a Jankovich-család ráczalmási levéltárában van.

Simegh August. 1 jén 1837.

Tekintetes Táblabíró Úr,

Különösen tisztelt, Tagtárs és Barátom Uram!

B. Füreden mulatván mintegy két hétig, és az ott általam épített Színháznak fenntartására 's hiányinak pótlására egy szindarabot játszattván, csak házomhoz vissza térésem után, tegnap előtt vettem Tek: Uraságodnak igen becses Őri levelét, mellyben engem felszólítani méltóztatik, hogy a' Pesti nemzeti Színháznak megnyitására, mint nemzeti köz örömrre lantomat én is megpendítsem. De mind azért, mivel az időből már kiszorultam, mind azért, mivel mostoha időjárás okozta gondyaim, és aggodalmainaim poézisem' forrását felzavarták, ha talán egészen el nem fojtották is, de leginkább azért, mivel a' magát önkényes hatalomba, 's hatalomszó-gyakorlatba helyezte Pesti költő és bíráló Társaság rossz nőven vehetné, ha egy vidéki hazafi is szavát merné emelni ott, hol egygyik a' másíknak annyi kölesön fénysugárt rak fejére, hogy másoknak homályba kell előttük borulni; — meg fogja kedvos, tisztelt Barátom Uram engedni, ha Regéimnek utolsó kötete után már szegre akasztott lantomat többé kezembe nem veszem, ha mindgyárt csak azért is, hogy a' fenn érintett hősöknek mérges nyálkájok azt le ne pökdösse: fenn tartván mindazáltal hazafiúi szavamat ott, 's akkorra, hol, 's mikor szükséges leend. Én megelégszem azon csekély, de nékem mégis sok gondomba, aggodalmamba, fáradságomba került hazafiúi tettemmel, hogy B. Füreden, életem' és értékem' veszélyeztetésével, egy olly csinos nemzeti Színházat építettem, és alapítottam, mellyben a' szegény, és idegen nyelvű zselléreink által félre nyomott 's taszított magyar Thalia, már hét év óta él, munkálkodik és díszlik.

Sajnálván egyébiránt, hogy T. Uraságodnak, becsületemre szolgáló kívánságát ez oldalról nem tellyesíthetem, midőn egy olly nagy érdemű, 's általam igen tisztelt hazámfiának minden másban örömet, és szíves készséggel szolgálnék, magamat becses nagy Őri jóvoltiba ajánlom, és igaz tisztelettel vagyok

Tekintetes Uraságodnak

alázatos szolgálója
Kisfaludy Sándor.

Kívül: Sümeghről. Tekintetes, Nemes, Nemzetes és Vitéz, Jeszeniczai és Vadasi *Jankovich Miklós* Úrnak, több T. N. Vármegyk' Táblabírájának a' Magyar Tudós Társaság' tiszt: Tagjának különös tisztelettel Pesten tulajdon házában.

Közli: *Korompay Bertalan*.

Arany János levele Hunfalvy Pálhoz.

Az alábbi levél válasz Hunfalvy Pál 1853. márc. 1-én kelt levelére, melyben felkérte Arany Jánost, hogy a „Hellén és római remekírók könyvtára“-ban megjelent két kötetet: Homérosz Iliásának első 13 énekét Szabó István fordításában és Hunfalvy fordításában Platon Enthüzionát, Szokratesz védelmét, Krizont és Zaidont ajánlja megvételre a nagykőrösi iskola tanári és tanulóifjúsága körében. Levelet ünnepélyes szavakkal fejezi be: Önben a szerencse prófétát adott nekünk; érezze ezen küldetését mint Ézsaiás (VI. r.), de legyen szerencsésebb Ézsaiásnál..., ki nem volt képes a zsidó nemzetbe új életet lehelni. — Április 26-án Hunfalvy már arról értesíti Aranyt, hogy a kért könyveket küldi: Nem kell kétségbe esnünk a csekély eredmény miatt; ami manincs, lehet holnap! Hunfalvy említett levelei a M. Tud. Akadémia levéltárában vannak; Aranyét Hunfalvy Pál kézirati hagyatékában a felkai Tátra-múzeum őrzi.

Nagy-Kőrös, ápril 21. 1853.

Tisztelt Hazafi!

Bocsánat kéresem kell kezdenem, hogy becses levelére illy későn válaszolok: de mulasztásom oka az volt, hogy a rám bízott dologban nagyobb eredményre várhoztam — mind hiába! Fájdalom, itt a részvét irodalmi termékek iránt igen csekély, az ó-klasszikai irodalom iránt pedig, a mint látom, éppen semmi. A magasb osztályú tanulók száma kevés, azok részint igyekező fiúk, de szegények, részint ógárász úrfiak, — a városbeli intelligentiáról e tekintetben jobb hallgatni. Így csupán az iskolai könyvtár részére mind Pláton, mind az Iliász fordításából egy, és ezenkívül az Iliászból még egy példányt kérnék küldetni, ha illy csekély mennyiségre is kiterjed a kiadó urak kedvezménye. Gyors szekéren, az itteni ref. iskolának czímezve, leghamarabb s legbiztosabban megkaphatnók. A pénzt, nem lévén így utasítva, előre nem vettem fel; a könyvek megkapása után rögtön küldöm.

De a milly kedvetlen hatással volt reám a közönyösség, amely a Kegyed becses bizalmának illy kevés mértékben engede megfelelnem: olly büszkévé tesz más felől eme bizalom és szerencsésnek érzem magamat, hogy ez érintkezés alkalmat nyujta Kegyed irántami jó indulatáról meggyőződnöm. Fogadja viszont nagyrabecsülésem bizonyosságát és szíves üdvözlözetemet!

Teljes tisztelettel levő

alázatos szolgája
Arany János.

A hátlapon: T. cz. *Hunfalvy Pál* úrnak, a magyar t. társaság tagjának tisztelettel. *Pesten Szerritatór 7. szám.* A pecsétben A. J. jelzés.

Közli: *Korompay Bertalan*.

Kemény Zsigmond ismeretlen levelei.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület levéltára őrzi gr. Gyulai Lajosnak, Döbrentei Gábor tanítványának, a legterjedelmesebb erdélyi naplóírónak (140 kötetes naplójából eddig csak rövid szemelvények jelentek meg gr. Kuun Géza közlésében) gyűjteményét. Gr. Gyulai Lajos, a lelkes irodalombarát egyike volt kora legnemesebben érző erdélyi vezetőférfiának. Az Erdélyi Múzeum Egyesületben levő hagyatékának nagyértékű darabja gazdag autografgyűjteménye. Gr. Gyulai Lajos korának csaknem minden jelentős nagy magyar íróját és politikusát ismerte, leveleiből, aláírásaikból állította össze gyönyörűen bekötött autografgyűjteményét. Az itt közölt levelek a kötet 257-ik oldalán találhatóak. Alattuk gyűjtőjük bejegyzése. Mindkét levélről hiányzik a dátum. Gyulai Lajos bejegyzése szerint 1849-ben íródott hozzá. A bejegyzés szövszerinti szövege: „Kemény Zsigmond br. barátomnak kétrendbeli levele hozzám a forradalmi időkből 1849-ben“.

1.

Édes barátom!

12 órakor gyűlés van.

Ma tehát ismét nem mehetünk Déneshez. Ha tán délután nem választanánk időt. Hunyad vármegyében is kiütött a lázzadás. Nem vétél-e onnan tudósításokat? Mint mondják, Déváról akarnak az oláhok operálni,

igaz barátod
Kemény Zs.

2.

Édes Lajos!

Hogy a' kormány vagy tulajdonkép K... mennyi bajt okozott félénksége által, azt már te jól tudod --.

A' baj megvan, 's miután minden erő más felé concentráltatott, természetesen ha valahonnan ellenség érkezne Pestre; vagy Debrecenbe a' muszka, vagy más felőlről a' német.

En itt maradok, mind addig, míg az ellenség a' város előtt lesz. Az egész tartomány személyzetből csak Szemere és Kovács meg Csányi nem vesztették el fejüket. Ők regtől estig dolgoznak.

Velök együtt indulok.

Pénzed felvételét biztad volt reám.

Adtak két százost és 55 aprót.

Akkor nagy pénzkrízis lévén, már harmad napra a' Százos 55 forinttal váltaték le, 's az egész bankvilág semmivé lett volna, ha Görgey győzedelme nem következik.

E' perczen a' magam százasait és a tiédből egyet fel váltottam aranyokra B. Gábor segítségével. Tíz forintot fizottem — Lehet, hogy sokalld; de többen 11 forintért is vettek, sőt én is úgy vettem az előtt 40 darabot. Csak két óra közzel az után akadtam B. Gáborra ki olcsóbban szereztetett.

E' pénzt, ha Szász és Csengery előbb induland, átalok, — s különben személyesen viszem.

Az eorpai külviszonyok iszonyuak.

Szardiniával készek a béke pontok.

Ancona bevéve, Velence alkuban Bruckkal és Monte-Roma kiéheztetve, az olasz lázzadás mindenütt lenyomva, a' német felkelő seregek szétverve, és Peuckert már Karlsruheban.

Porosz org. megújította a' Szent Szövetséget orosz és osztrák országokkal 's ígért segédet Ausztriának ellenünk —

Sehol kilátás. Csak Görgey esodálándó genialitásában van még némi remény.

A' szónyi ütközet iszonyú volt. Az osztrák halottak és sebesültek száma 6000. Azt mondja Nagy Sándor tábornok, hogy Görgey több mint hadvezér, — ő hadisten volt —

Kár e' nyomoru veszekedés, e' féltékenység!

En Debreczeni találkozásom óta Görgeyt nem kerestem; — de bámulnom kell, 's hiszem, miként hazafiságába is lehet bízni.

Unjátok e' magatokat Kecskeméten? Nem került e' oda Farkas Károly? Irj, kérek, de már ne nevemre czimezve leveledet 's ne aláírással.

Mondhatsz Monostory Zsigmondnak satb — Kmetty talán egyesült Görgeyvel 's úgy a Budai oldal nyitva áll a' Pápa felől előnyomult német két brigadenak.

Debreczenben tegnapelőtt óta oroszok; de ezt jobban tudhatod már, mint mi.

En a végső perczen indulok, 's így alig láthatlak egy hét előtt.

A levél végéről hiányzik az aláírás. A levél címzése: Gyulay Lajos képviselő úrnak. Kecskemét. A Kecskemét szó át van húzva és feléje idegen kézzel valaki Szegedet írt. A posta pecsétjén: Pest. 7/1.

Közli: *Jancsó Elemér.*

Egy ismeretlen Mikszáth-vezércikk.

Révai Mór János *Írók, könyvek, kiadók* című memoárjában¹ nagy megelégedéssel nyilatkozik Mikszáth összegyűjtött munkái kiadásáról, amelyet Rubinyi Mózes szerkesztésében bocsátott közre. A gyűjtemény utolsó kötete Rubinyi *Mikszáth Kálmán élete és művei* című munkáját tartalmazza. „Ennek függeléke egy negatív bibliográfia, amely igazolja azt, hogy lelkiismeretesen követtük az elhunyt szerző utasításait és hűségesen teljesítettük kívánságát“ — írja Révai Mór János. Majd így folytatja: „Azáltal, hogy ezt a nemleges bibliográfiát, a nem közölteknek a jegyzékét is közzétettük, mintegy nyilvános ellenőrzés alá helyeztük a „Hátrahagyott iratok“ szerkesztésének a módját. Annak a gondosságnak, amellyel szerkesztő és kiadó ezt a kiadást létrehozta,

¹ Bp. 1920. II. köt. 235—238. l.

eredménye az, hogy ebben a gyűjteményes kiadásban a legjobb magyar próza-írónak oly kritikai kiadását bírjuk, amely párját ritkítja nemcsak a magyar, de az egész világ irodalmában is...

Amennyire örülnénk, ha gyér kritikai kiadásaink között tisztelhetnénk egy teljes Mikszáth-gyűjteményt, éppannyira sajnáljuk, hogy a népszerű Mikszáth-sorozat — minden önreklám ellenére — sem tartozik ezek közé.

Az alábbiakban egy ismeretlen Mikszáth-vezércikket közlünk, amely egyfelől pozitíve kiegészíti Rubinyi Mózes „lelkiismeretes és gondos” negatív bibliográfiáját, másfelől pedig érdekes adalékkul szolgál Mikszáth képviselőiségének történetéhez.

Mikszáth 1892-től szinte haláláig, közel két évtizeden át volt Fogaras képviselője.² 1903-ban, amikor Halmy Gyula gimnáziumi tanár Fogaras és Vidéke címmel hetilapot indított, „házánk nagynevű, aranytollú, koszorús írójától, a mi kis városunk szeretett országos képviselőjétől, büszkeségünkötől” cikket kért az első szám részére. A becses kézirat későn érkezett, s így azt a szerkesztő (aki Vajda Jánossal és Lévy Józseffel is kapcsolatban állt) csak a 2. számban, 1903. február 22-én tehetta közzé. Mikszáth írását vezércikkben közölte, hadd gyönyörködjenek a választók „e gyémántszemek ragyogásában”.

Mikszáthnak a fogarasi hírharangban megjelent egyetlen s — mint látuk — összegyűjtetlen írásai bibliográfiájában sem szereplő cikke a következő:

Fogaras jelene és jövője.

(Levél a szerkesztőhöz.)

Egy vidék lap nélkül ügyszólcán olyan, mint a néma, aki nem tud fájdalomnak örömeinek, bajainak hangot adni; pedig a legnagyobb orvos is, mikor a bajt gyógyítja, magától a betegtől is akarja hallani, hol fáj, miye fáj, s csak ezután meri megállapítani a diagnózist. Ez okból örömmel üdvözlöm az új lapot, mely — mely remélem — hű tükre lesz az ottani társadalomnak. Azonban hátránya is van a dolognak, mert a szegény ember könnyebben viseli el a szegénységét, ha folytonosan nem látja a tükörből a szakadozott ruháit és a saját bozontos, elkeseredett arcát.

Egy lapra kétségen kívül nehéz, de szép feladat vár Fogarason, ha helyes eszközöket használ és nemes célokat tűz ki s azokat komoly mérséklettel szolgálja; ha eleventti a társadalmat, fölpiszkálja a szunnyadó erőket s tevékenységre ösztökéli: ha feltárja a létező bajokat — de ha nem csinál újakat ő maga is, ami a vidéki lapokkal gyakran megtörténik, hogy fölzavarják a jótkönyv békét, kíváltk ahol több nemzetiség van.

Ami a közbajokat illeti, azokra kétségtelenül az az axióma áll, hogy amely bajokat könnyű felismerni, azokat nehéz gyógyítani, — amelyeket ellenben nehéz felismerni, azokat könnyű orvosolni. Így pl. Fogaras megye legnagyobb baját, a szegénységet, könnyű felismerni, minél fogva gyógyítása a legnagyobb nehézségekbe ütközik; még szinte a fantáziát is igénybe kellene venni ehhez a kúrához. Szükséges lenne elsősorban az Olt szabályozása. Nagy

² Ld. Mikszáth és a kerülete c: tanulmányomat, Tükör 1939. máj. sz.

tökek, ipari vállalatok, gyárak kellenének e vidékre, hogy a munkás kéz és a föld termékeinek bece emelkedjék s a nagyobb jólét forrása legyen. De hát honnan jönnének ezek a tökek, ezek a gyárak? Az Aladin családampájának szellemei már beszüntették fürge szolgálatkészségüket.

Azért hát a helyi sajtónak nem az ilyen könnyen fölismerhető, sőt el sem titkolható bajok föltárása a feladata (mert a közhögest és a szegénységet úgyszint mindenki észreveszi). Ezen az utóbbin segíteni csak szerencsés véletlenek képesek, vagy csodák. Hanem a nehezen fölismerhető bajok megfigyelésével okozhatnak hasznot, mert ezeken a jóakarattal könnyen segíthet. Ami pedig megvan Fogarassal szemben úgy a kormánykörökben, mint a magyar parlament és társadalom egyéb rétegeiben is.

Ez a jóakarattal a mi kincsesföldünk, ezt kell okosan fölhasználni, de nem kimeríteni, sőt kímélni, öregbíteni az irántunk való rokonszenvet. Ennek pedig az az útja, hogy nem másoktól kell mindent várni, hanem mozogjon maga a megye, illetve a község is, és tudjon áldozni azon eszközök megteremtésére, melyek a fokozatos emelkedés forrásai.

A szellemi és anyagi emelkedésnek pedig a legfőbb három követelménye:

Az egyik a béke a magyarok és a nemzetiségek közt, melyet a megye most élő faktorai dícséretes mérséklettel és önmegtartóztatással létrehozhat.

A másik: a közélet tisztasága, melyre nagy energiával törekedni kell. Mert csak a tiszta és friss levegőben van igazi fejlődés.

A harmadik: a társadalom összműködése. Sok széthúzó ember nagy gyengeség: kevés egy célra tartó ember is nagy erővel szemben. Hát még a sok ember célra tartó ember!

E három irányban legyen részen az új lap, ha missziót akar betölteni; ne nyúljon hozzá a békéhez zavaró tollal, ébresztgesse a társadalmat és ügyeljen a közélet tisztaságára, de sohase a személyeket nézze, hanem a dolgokat. A spanyol kardokon olvastam a következő feliratot: „Ok nélkül ki ne ránts. becsülettel tégy a hüvelybe.“ Bár minden hírlapíró ráéretne a tollára: „Ok nélkül be ne márts a tintába és becsülettel tégy vissza asztalodra, mint olyat, aki az igazságot szolgáltam.“

Annnyira is inkább vár nagy és nemes feladat Fogaras új organumára, mert tény, hogy Fogaras megye helyzete kényesebb, mint általában némely más megyéké. Hiszen némely megyék azt is gondolhatják, amit Mátyás király restjei: „Ha kellünk az országnak, hát legyen ránk gondja, s ha az ország virulni fog, mi is fölpezsdülünk.“ Ambár ez is csak öndícséretes frázis, mert a szív egészségesen lüktethet s az egyes testtagok ennek dacára sorradhatnak. De ha megállna is ez az okoskodás egyebütt, Fogaras primipilusainak nem lehet a szívük teljesen aggodalommentes a jövőre nézve s kötelességük praeventíve dolgozni bizonyos esélyek bekövetkezésének megállítására.

Semmi titok se lehet abban, hogy a közigazgatás megoldandó nagy feladatainak sorrendjében a megyerendezés kérdése is bennfoglaltatik, s ahhoz se kell próféta tehetség, hogy egy pár erdélyi megye e szabályozások és kikerekítések kapcsán el fog tűnni örökre. Isten megmentse meg attól, hogy Fogaras ezek között legyen. De ha komolyan szeretjük fészünköt, lehetetlen, hogy a Damokles-kard gondolata ne nyugtalanítsa.

Könnyelműstgre mutatna, ha ez a nyugtalanság nem jelentkezne. Az okos politika: a bajok előrevetődő árnyékát meglátni s kitérni előlük. Hiszen még ki lehet kerülni.

Lehet, hogy az idő még messze van: lehet az is, hogy már közel van: talán még én leszek a vármegye egyik képviselője, talán más, nálamnál erősebb ember — de az bizonyos, hogy nagy előrelátási hiány volna azzal a Pató Pál-féle filozófiával várni be azt, hogy hiszen majd felmegy egy kérő deputáció annak idején a belügyminiszterhez és majd közbevetik magukat a képviselőink.

Nem emberekre, nem protekciókra, nem jóakaratokra (ezek mind csak hajszálak) kell fölépíteni a jövőndöt, hanem bástyákra, intéciókra. S itt főleg Fogaras városának jut nagy szerep. Fogarast, a vármegye szívét, kell fölségíteni. fölemelni, fölvirágoztatni utánjárassal, áldozatokkal, ernyedetlen munkával, téglát téglára rakni, morzsát morzsához tenni, míg végre olyan megyei empórium lesz, hogy egész természetes úton is egy nagy területnek a gyupontja, amelyből messze kiszármazik a vérkeringés.

Mert ha aztán mándazok a vármegyék, amelyek a kikerekítés vagy a földarabolás esélyeiben dolgoznak, meg fognak jelenni deputációkkal és képviselőikkel a miniszteri audienciákon, ahol a megyék új mappája készül: a sok pro és kontra érv mind pusztá szószátyársággá válik a nagy versenyben — hanem dönteni fog a városok ereje.

Merem mondani, hogy Fogaras városa jó úton van célja felé, de még a haladás elején. Torább kell menni a megkezdett úton. Nagy dolgokat persze nem lehet kívánni (egyetemet, kir. táblát nem kívánhat), de kis dolgokat kell megcsinálni, amiket lehet — azok majd maguktól odahúzzák a nagy dolgokat.

Lehetővé kell tenni, hogy a pénzügyi igazgatóság minél előbb odajöjjen: ki kell építeni áldozatokkal a felek—fogarasi vasútronalat. Különösen sülyt tudnék fektetni egy kis kulturális haladásra is; egy városi könyvtárt kellene szerezni, egy nyári színikört építeni, hogy a lélek is megtalálja a maga táplálékát Fogarason.

Jól tudom én azt, hogy századok mulasztását rövid idő alatt pótolni alig lehet; azt is tudom, hogy egy generáció nem bír meg annyi terhet és hogy a haladás mindenütt nemzedékek műve. De másfelől érzem a kötelességet nyiltan megmondani, hogy egy kis erőfeszítés soha se lehetne olyan gyümölcsöző, mint éppen most. Mert ránk nézve az első fötörekrés az, hogy egyáltalán megéljünk.

Az aztán csak a mellék-kérdés, hogy jól megéljünk.

Mikszáth Kálmán.

Közli: Bisztray Gyula.

Hírek.

Tormay Cecile szobrát, az első írónőről készült szoborművet, a gróf Károlyi-parkban állították fel.

Pintér Jenő nagy Magyar Irodalomtörténetének VIII-ik kötetét *Századunk magyar irodalma* címmel az idei könyvnapokra egy kötetben adta ki néhai elnökünk özvegyének könyvkiadóvállalata. A nagy műhöz hasznos Kiegészítéseket állított össze *Batizi László*: az 1940 óta megjelent irodalom bibliografiáját, a hírlapirodalom és írók elhalálozási adatait. Az új könyvet Kartársaink figyelmébe ajánljuk.

„**Ady Endre összes versei**“ új kiadásának irodalomtörténeti jelentőségét ad az a 44. gyűjteményben eddig még meg nem jelent költemény, melyek hírlapok (Világ, Pesti Napló, Népszava, stb.) hasábjain szétszórta jelentek meg, a költő azonban nem vette fel kötetébe. A sajtó alá rendezés gondos munkáját *Földessy Gyula* végezte.

„**Gyóni Géza ismeretlen versei**“ címmel jelentek meg a költő kötetben meg nem jelent, hírlapokban vagy kéziratokban heverő költeményei (*Erzsike könyve*, stb.) A könyvhöz minden irodalmi kérdésben tájékoztató, jó filológiai érzékű jegyzeteket készített a munkát sajtó alá rendező *Gyóni Ferenc*.

Az európai irodalom kincsháza. 1941-ben indított meg az Athenaeum Európai Irodalom Kincsháza címmel egy antológia-sorozatot, amely a jelentősebb európai népek irodalmát kívánta bemutatni, nem csupán költői szemelvényeknek, hanem a prózának, a drámának, sőt az irodalomtörténet, illetve a tudományos irodalom nagy egyéniségeinek is tért engedve. A sorozatból elsőnek a Magyar Irodalom Kincsháza jelent meg *Alszeghy Zsolt* és *Baránszky-Jób László* szerkesztésében. A bevezető tanulmányt Alszeghy Zsolt írta. A kötet a magyar irodalmat bő szemelvényekben, kezdetektől napjainkig mutatja be, életrajzi vázlatokkal és jegyzetekkel. Az időhatárt (itt is és az egyéb kötetekben is) oly módon állapították meg, hogy a jelenkori irodalomból csak a kötet megjelenésekor már elhunyt nagy egyéniségeket vették fel. A Magyar Irodalom Kincsházát a mai napig négy külföldi nagy irodalom kincsháza követte: a Német Irodalom Kincsházát *Keresztury Dezső* szerkesztette, az Olasz Irodalom Kincsházát *Ruzicska Pál*, az Angol Irodalom Kincsházát *Halász Gábor* és a Francia Irodalom Kincsházát *Illyés Gyula*. Az egyes kötetekhez a szerkesztők írtak bevezetést vagy előszót, az olasz kötet kivételével, amelynek előszavát báró *Villani Lajos* írta. A külföldi kötetek összeállítása elsősorban irodalomtörténeti értékű régi fordításaink átmentésére volt tekintettel, s e törekvésében nemcsak Arany, Petőfi, Vörösmarty klasszikus értékű fordításaihoz fordult, de merített a korábbi műfordítókból. Balassából, Kazinczyból, Csokonaiból is. A költői fordítások legnagyobb része mégis a Nyugat generációhoz tartozó költők és műfordítók műve, a prózai fordítások viszont nagyjából a kortársak tollából valók, a kötetek így a nagy külföldi irodalmak vázlatos bemutatásán kívül egyrészt a magyar fordítás-irodalom multjának sok értékes emlékét elevenítik fel, másrészt nem egy olyan kitűnő fordítást találhatunk bennük, amely egyenesen e kiadványsorozat számára készült.

Elhunytak.

ARADI (1889-ig Ehrlich) BÉLA, dr. jur., m. k. kormányfőtanácsos, a Pestvidéki Ugyvédi Kamara volt elnöke, szül. Szolnokon 1871-ben, megh. Újpesten 1943. június 20-án. — R. kat. konvertita. 1902-ben megindította az első újpesti polit. lapot *Ellenzéki Ujs.* c.

BENCZ ZOLTANNÉ, l. *Ottlik Pálma*.

BENEDEK GYÖRGY, l. *Brachfeld György*.

BEZERÉDJ ISTVAN (bozerédi) dr. sc. pol., felsőházi tag, ny. főispán, szül. Budapesten 1866. február 22-én, megh. Szombathelyen 1943. május 24-én. — R. kat. Szülők: B. László, v. országgyűl. képviselő, verebi Végh Angela. 1888-tól 1910-ig Vasvm. szolgálatában állott, 1906-tól mint főispán. Szépirod., filozófiai és közgazd. műveket fordított franciából, németből és olaszból.

BRACHFELD GYÖRGY, a Belvárosi Szính., majd a Művészszính. gazdasági főnöke, szül. 1903 körül, megh. Budapesten 1943. június 17-én (40 éves). — R. kat. — Saját neve alatt megjelent *Új versek* (Bp., 1917) c. kötete. Benedek György néven számos verses és prózai fordítást tett közzé.

EREKY (1893-ig Wittmann) ISTVAN, dr. jur., egyet. ny. r. tanár, a M. Tud. Akadémia r. tagja, szül. Esztergomban 1876. december 26-án, megh. Budapesten, 1943. május 25-én (tem. napja). — Pályáját mint bírósági tisztviselő kezdte. 1904-ben az eperjesi jogakadémia, 1914-ben a pozsonyi, 1921-ben a szegedi és 1925-ben a pécsi egyetem jogtanára lett. — A XIX. sz. utolsó és a XX. sz. első éveiben több műfordítása jelent meg Béranger, V. Hugo és Lenau verseiből.

FEHÉR GYULA, dr. theol., nagyprépost, felsőházi tag, szül. Nagybonyban 1858. március 30-án, megh. Esztergomban 1943. április 25-én. — 1885-ben esztergom-belvárosi plébános, 1907-ben kanonok, 1929-ben nagyprépost lett. — Több szentbeszéde jelent meg.

FÖGEL SANDOR, dr. phil., tanügyi főtanácsos, ny. gimn. igazgató, szül. Szatmárnémetiben 1884-ben, megh. Budapesten 1943. június 22-én (temetés napja). — R. kat. — *Báróczy és Kazinczy nyelvéről* írt (1911).

HOLLÓ (1897-ig Holländer) MÁRTON (r. Mór), hírlapíró, szül. Tiszalökön (Szaboles vm.) 1872-ben, megh. Budapesten 1943. április 10-én. — Izr. — A budapesti egyetemen filozófiát, majd jogot hallgatott, azután a hírlapírói pályára lépett. A *P. Napló*, *B. Napló*, *A Nap* stb. b. munkatársa volt. Elbeszéléskötete s több regényfordítása van.

IKLÓDY-SZABÓ (1914-ig Szabó) JÁNOS (iklódi), dr. jur., m. k. kincstári főtanácsos, szül. Veszprémben 1877. október 25-én, megh. Balatonfüreden 1943. május 7-én (temetés napja). — Pályáját 1898-ban mint a devcséri járás szolgabírája kezdte, 1907-ben belügymin. fogalmazó lett. 1910/18. nemz. munkapárti képviselő, 1920/26. nemzetgyűlési képviselő volt kiscsapatpárti, majd egységespárti programmal. — 1907-től publicisztikailag is működött.

NAGY (1902-ig Grósz) ANDOR, ny. hírlapíró, szül. Nagyváradon 1884. január 3-án, megh. Budapesten 1943. április 30-án. — Ref. konvertita. — Hírlapírói pályáját szülővárosában kezdette, ahol előbb a *Nagyvárad*, majd a *Szabadság*, azután ismét a *Nagyvárad* b. munkatársa volt. Később a *Szegedi Napló*hoz, 1919. február elején pedig Budapestre került, ahol a *B. Hírl.*, azután a *Világ* s végül a *8 Ó. Ujs.* b. dolgozótársa lett. Fel. szerkesztője volt a *Reggeli Ujs.*-nak. Novellákat és tárcákat is írt.

OTTLIK PALMA (dr. Bencs Zoltánné felsőozoróci és kohanóczy), hírlapíró, szül. Brassóban (?) 1890. január 10-én, megh. Budapesten hosszú szenvedés után 1943. május 31-én. — Ref. — Szülők: O. Géza, min. o. tan.; Balogh Ilona. A Zeneműv. Főiskolán énektanárnői oklevelet szerzett, majd a Szföv. F. Zeneiskolán elvégezte a zeneszerzés szakját. 1922—25. a *8 Ó. Ujs.*, 1925-től a *B. Hírl.*, utóbb a *Szính. Magazin* munkatársa volt. 1908 óta verseket is írt.

PADOS GÁBOR, dr. theol. et phil., r. k. plébános, szül. Pápán 1881. március 26-án, megh. Budapesten 1943. május 2-án (temetés napja). — 1905-ben szentelték pappá Rómában. Többévi káplánkodás után 1910-ben nemesvámosi, 1915-ben kőröshegyi plébános lett. — Cikkei és tanulmányai: *Alkotmány, Veszprémi Hírl.*, stb.

SZENDREY ZSIGMOND, ny. áll. gimn. tanár, szül. Szatmárt 1879-ben, megh. Balatonfenyvesen 1943. május 28-án. — R. kat. Mint latin-magyar szakos tanár Bártfán, Makón, Nagyszalontán és végül Budapesten működött. — Mesekutatással foglalkozott.

SZINNYEI JÓZSEF, dr. phil., nyug. egyet. ny. r. tanár, akad. főkönyvtárnok, a M. Tud. Akad. r. és ig. tagja, szül. Pozsonyban 1857. május 26-án, megh. Budapesten 1943. április 14-én. — R. kat. Szülők: id. Sz. József, m. nemz. múzeumi osztályigazgató, gancsházi Gancs Klementina. Pályáját 1881-ben mint a M. Nemz. Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárának tisztviselője kezdte. 1886-ban a m. nyelvtudomány és irodalomtört. ny. rk., 1888-ban ny. r. tanár lett a kolozsvári egyetemen. 1893—1928. az uraltáltji összehasonlító nyelvtudomány ny. r. tanára volt Budapesten, 1928-ban a gr. Teleki-nemzettség alapító ága kinevezte a M. Tud. Akad. főkönyvtárnokává. A M. Tud. Akadémia 1884. l., 1896. r. és 1922. ig. tagjává választotta. 1906—1938. az I. o. titkára is volt. Tudományos működésének súlypontja a magyar és finn-ugor nyelvészetre esik. Fiatal korában irodalomtörténettel és szépirodalommal is foglalkozott.

VIKAR VERA, dr. phil., ny. múzeumi őr, megh. Budapesten 1943 július 26-án. — Mostohaatyja: Vikár Béla. országgyűlési elnöki főtanácsos. — A *Petőfi a világirodalomban* (Bp., 1911) c. kötetben ő írta a *Petőfi az angoloknál* c. fejezetet.

WINTER IMRE, fűrdőigazgató, szül. 1880 körül, megh. Pöstyénben 1943 június 29-én (temetése napja). — A laptudósítások szerint kiadta gr. Gvadányi József *Pöstyéni fürdő*s c. munkáját.

G. P.